

יבמות עז

משה שווערד

1. תוספות מסכת יבמות דף עז עמוד א

מצרי שני במה יטהר - וא"ת ישא שתוקית דהא ר' יהודה אית ליה בפי' עשרה יוחסין (קדושין עג.) בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא והבן נמי יהא מותר לבא בקהל דממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא ויש לומר דשתוקין לא שכיחי ...

2. תוספות ישנים מסכת יבמות דף עז עמוד א

מצרי שני במאי יטהר. וא"ת ישא ממזרת תשיעית דאיכא מ"ד לקמן ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת וא"כ כי ישא ממזרת תשיעית תהיה בתו כשרה כי עשירית תהיה וי"ל דמלתא דלא שכיחא הוא שיחי' כל כך ושיפרו וירבו עד עשרה דורות דאינם כל כך ידועים ואי אינם ידועים כל כך לא חיו ועוי"ל דהתינח הבת כשרה לאחר עשרה דורות אבל הבן שמא לא יוכשר דהא לא אמר לקמן אלא ממזרת דמותרת לאחר עשרה דורות אבל הזכר שמא לא יוכשר:

3. תוספות הרא"ש מסכת יבמות דף עז עמוד א

מצרי שני במאי יטהר. וא"ת ישא ממזרת עשירית למ"ד ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת וגר שאינו ראוי לבוא בקהל מותר בה, י"ל דמ"מ הבן של עשירית ממזר הוא דהולד הולך אחר הפגום...

4. שולחן ערוך יורה דעה הלכות שחיטה סימן א סעיף ט

סומא, לא ישחוט לכתחלה, אלא א"כ אחרים רואין אותו. ואם שחט, שחיטתו כשרה.

5. רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן א

סעיף ט' ואם שחט שחיטתו כשירה. הנה בדבר זה לא מצינו שום חולק ולכאורה לשיטת רי"ו דחושש דהלכה כר' יודא דסומא פטור ממצות ע' מג"א (סי' תקפ"ט סק"א) ממילא ראוי לומר דשחיטת סומא הוי נבלה כיון דאינו מצווה על הזביחה ומתמעט מקרא דזבחת ואכלת מי שהוא בר זביחה אכול מזבחי כמו דשחיטת ע"א דפסול מה"ט. וצ"ל דהא דס"ל לר"י דסומא פטור ממצות היינו רק ממצות עשיות אבל על הלאוין מצווה ואסור לאכול בלא שחיטה ומקרי בר זביחה ונ"ל ראייה לזה מסוגי' דיבמות (ע"ח ע"א) אר"י אי לאו דא"ר יודא הכתוב תלאן בלידה וכו' דאי לא כתיב קרא והא לר"י לשיטתו דסומא פטור ממצות משכחת בהיתר דמצרי שני סומא נשא מצרית שנייה סומא דמותר' זה בזה. אע"כ דעל לאוי מצווים. ואף דאיסור דמצרי הוי רק לאו הבא מכלל עשה מ"מ י"ל דכל לעבור בקום ועשה גם הסומא מוזהר:

- בתשובותיו (ח"ב סי' קנ"ג) הביא עוד ראיה לזה, דהתוס' כתבו בר"ה דף ל"ג דאף לר"י דסומא פטור מכל המצות היינו מה"ת אבל מדרבנן חייב, ויכול לברך אמצוות כיון דמדרבנן חייב. וקשה דאי נימא דסומא פטור גם במצות לא תעשה, א"כ גם אלאו דלא תסור אינו מוזהר, ומהיכ"ת יתחייב מדרבנן לקיים מצות. ומוכח דאינו נפטר רק ממ"ע, ולא ממל"ת.

6. חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף עז עמוד א

ואקשינן עלה מדר' טרפון דאמר יכולין ממזרים ליטהר דהא התם אין עברה והולד הולך אחר האם, שאלו ה' עבד שנשא ממזרת הולד ממזר אלמא בתר אימ' שדינן לי וממזר גופי' לא פריך לי', דהתם הולכין בין אחר האם בין אחר האב דכתיב לו הלך אחר פסולו (קדושין ס"ט א').

7. ריטב"א על מסכת יבמות דף עז/א

בנה שני הוא בתר אימיה שדינן ליה. וקס"ד דטעמא משום דעובר ירך אמו ואין חוששין לזרע האב והיינו דפרכינן מההיא דהפרי' חטאת מעוברת וכו' ומהכא שמעינן נמי שלא אמרו להם הלך אחר פסולם אלא כשנשא בת ישראל שביאתה בעביר' דאי לאו מאי מותבלי' ליה מחטאת שאני הכא דכתיב להם הלך אחר פסולם והא דפרקי' נמי שאני התם דכתיב יולדו נימא שאני התם דכתיב להם אלא ודאי כדאמרן:

8. גליוני מנחת חן-סוכה ו

עיי' קובץ הערות אות תקי"ד (במהדורא חדשה) שהביא קושית העולם, דאמאי הוי רובו ואינו מקפיד רק חציצה מדרבנן. הא כיון דחציצה הוי מדרבנן ממילא מקפיד עליו והוי רובו המקפיד ורוב המקפיד הוי חציצה מדאורייתא.

① ותירץ משום הגר"ח הלוי, דרובו המקפיד חוצץ מדאורייתא רק אם מקפיד על כל הרובו, אבל הכא הוא מקפיד רק על החלק שעושהו רובו וגורם שיהא חציצה, דאי היה חסר חלק זה הי' מיעוט ואינו מקפיד שאף מדרבנן אינו חציצה, וכיון שרק מקפיד על חלק זה שעושהו רוב הוא רק מיעוט המקפיד שחוצץ נמי רק מדרבנן.

② והקובץ הערות שם תירץ באופן אחר, דכיון שאינו מקפיד בחציצה מצ"ע, אלא מקפיד עליו משום פסול טבילה שרבנן גזרו על רוב ואינו מקפיד, אינו חשיב מקפיד כלל, דמקפיד חשיב רק אי מקפיד על הדבר מצ"ע. והוכיח כן מהתוס' והרא"ש ב"מ דף ל' הובא בש"מ שם, גבי עלה עליה זכר פסולה (הפרה אדומה) דניחא ליה, דאף דודאי לא ניחא ליה דתיפסל פרה אדומה שדמיה יקרים משום דעלה עליה זכר, מ"מ תירצו שם התוס' והרא"ש דכיון דמצ"ע ניחא ליה ורק לא ניחא ליה משום פסול דפרה אדומה חשיב ניחא ליה, וה"נ הכא לא חשיב מקפיד אם מקפיד מחמת פסול חציצה. אולם הקשה ע"ז מהר"ן והתוס' שנין שם שתירצו באופנים אחרים כדאיתא בש"מ שם, וש"מ דס"ל דאף דלא ניחא ליה מחמת פסול פרה אדומה מ"מ לא ניחא ליה חשיב, ולכך לא תירצו כתוס' והרא"ש, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא לפי הר"ן והתוס' שנין שה"נ יחשב כאן מקפיד אף דמקפי רק משום פסול חציצה.

9. אבני מילואים סימן ד

[ב] מעוברת שנתגיירה בנה שני. - ביבמות (דף ע"ח) ואי כתב רחמנא להם הוי אמינא מצרית מעוברת שנתגיירה היא ובנה חד כתב רחמנא אשר יולדו. פ"י רש"י אשר יולדו למימר דכל לידה דמגירות ואילך חדא דרא היא ע"ש. וע"ש בסוגיא דפריך אי נימא דעובר לאו ירך אמו אלא הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה אמאי אין צריך טבילה וכ"ת משום דר' יצחק דאמר דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ כו' והא אמר רב כהנא ל"ש אלא רובו אבל כולו חוצץ ומשני שאני עובר דהיינו רבית' ע"ש. ומבואר דלמ"ד עובר לאו ירך אמו א"כ הא דעובר א"צ טבילה לאו משום טבילה דאימ' אלא משום טבילת עובר עצמה כשטבילה אמו ומשום דלאו חציצה דהיינו רבית', ולפי"ז אם הגדיל יכול למחות כמו בגר קטן שמטבילין אותו דיכול למחות כשיגדיל וכדאיתא בכתובות (דף י"ב) [יא, א] וא"כ העובר דהוי משום גירות עצמו ראוי להיות מצרי ראשון שנתגייר בפני עצמו, וקשה דאמאי הוי בנה שני דאי נימא עובר ירך אמו ומחמת טבילת אמו הוי גר א"כ לכי נולד ה"ל שני לאמו אבל אם עובר לאו ירך אמו ואינו אלא גירות עצמו ראוי להיות ראשון.

10. חזון איש אבן העזר [ס' ד אות ט']

ואיך חייבין משום אשה אח מן החורק, וחשיב מצרי שני, והוי' צפדין, ונראה דאפי' למ"ד עובר לאו ירך אמו היינו עיי' שהיא עובר אמו יש לו גם זכיות כגוף נפרד, אבל לכ"ע חיי אמו מחשב גם תוים לדידי, והלכך לענין עיקר הגירות מחשב ריזוי אמו כריזוי דידי וגירותה כגירות דידי אלא דלמ"ד שיירו משויר לריך עבילה לעלמו דכבר יש לו גוף לעבילה, וככי נמי מנינו בהפריש הטאת מעוברת דאמר ר"י ר"ה בולדה מחפכר, ומבואר תמורה י"א א' דאם הקריב אמה קדם שילדה בנה נאכל לחרי ככונס, ואלמאי כרי מותר הטאת הוא ולא נזרק דמו, אלא זריקה דם אמו מחשב כזריקה דידי ומ"מ נחשב כקרבן צפני עלמו, וכן למ"ד ולדות קדשים צמטי אמן הן קדושים, בהקריבה מעוברת, הולד נאכל בקדושה אמו, ולא בתורת ירך אמו, דהא בחולין ע"ה א' ממעט ל' מהקרבן אימורין, ואם לא נזרק דמו אלא שהיא אחד מאיברייה, בהקרבן אימורי הולד מהיכי, הלא חלבו אינו חלב בקרבן ולא יתרת וכליות דידי כליות הקרבן, ולגבי אמו לא חשיב חלב וכליות אלא כבשר בעלמא, כרי דנחשב קרבן לעלמו, ומ"מ חשיב זריקה דם אמו כנזרק דמו, וגדרי דכדברים לענין מה נחשב לעלמו ולענין מה מועלת ל' מעשה אמו,

אנו אין לנו אלא מה שאמרו חכמים, והלכך לענין גירות מעשה אמו בעיקר הגירות חשיב גירות דידי מן החורק, ועבילה נחשב לו לעלמו לעבילה, למ"ד שיירו משויר, ולמ"ד שיירו אינו משויר, אף לענין עבילה הוא ירך אמו, ובהערוכות מה האם וכה ולד, אמרה חורה דחשיבו כגולדים בקדושה מחמת עיקר גירותן שהיא רק דאחפסינהו קדושה אמן, ויש לכן אחוב מן האם, וכן מלרית מעוברת חשיב שני, וחייב צפדין אם הוא פטר רחס, ויורש אח אמו, ונראה דלולא גירות האם לא שייך כלל דין גירות בעובר, שלא אמרה חורה אלא צאזשים ולא בעובריים.

11. ספר קובץ הערות - סימן נח

(ב) והנה דוגמת ספק ערלה מצינו לענין ביטול ברוב, דההיתר הוא בתורת ודאי, ומבואר בירושלמי - הובא בר"ש פ"ב דערלה [מ"ג] - דדוקא לאחר שנודע התערובות בטל, הא קודם לכן לא. וצריך ביאור, כיון דגזוה"כ הוא שהאיסור נהפך להיתר, מה לנו ולידיעתו, ולמה לא יוכל להיות היתר קודם שנודע התערובות. וי"ל דבאמת בתערובות יבש ביבש לא נעשה שום השתנות בדבר המתבטל, אלא שהספק מתירו, וא"כ הספק הוא סיבת ההיתר, וכל זמן שלא נודע התערובות הרי אין כאן ספק שיתירנו: ושמעתי מכ' מו"ר הג"ר שמעון הכהן (שליט"א) דה"ה לענין היתר ספיקות היכא שמוותרין בתורת ודאי, אין היתרן חל אלא לאחר שנולד הספק. וא"כ בספק ממזר, אפילו נימא שבשעה שהוא ספק אין בו ממשול, אבל זהו דוקא לאחר שנודע ספיקו, וקודם שנודע הספק ליכא הך שריותא דספק ממזר, ומשו"ה ממזר דלא ידיע לא חיי, דכיון דלא ידיע כלל א"כ לא נודע ספיקו ולא הותר עדיין. וכ"ז לפי האמת דאזלינן בתר רובא, ולא מספקא לן בסתם אדם שמא ממזר הוא, אבל אי לא אזלינן בתר רובא, וא"כ כל אדם הוא בספק שמא ממזר הוא, והרי נודע ספיקו תמיד, וכיון דספק ממזר מותר בתורת ודאי אין כאן ממשול, ואז לא שייך כלל הך דממזר דלא ידיע לא חיי:

• ספר קובץ שעורים ח"ב - סימן מה

(טו) והנה בפ' הערל דף ע"ז איתא דממזירא דלא ידוע לא חיי והיינו כדי שלא יתערב בכשרים ולא יבוא ממשול על ידו ולכאורה קשה כיון דספק ממזר מותר מתורת ודאי אין כאן ממשול כלל שהרי מותר להאכילן בידים ואין כאן משום לפני עור לא תתן ממשול כסברת הר"ן הנ"ל:

ושמעתי מכ' מו"ר הג"ר שמעון הכהן (נ"י) זצ"ל שקאפ דכל היתרן של ספיקות הוא דוקא לאחר שנודע הספק כמו בביטול ברוב דהוא דוקא לאחר שנולד התערובות כמבואר בירושלמי הובא בר"ש במס' ערלה וטעמו של ד"ז מפני שהספק הוא סיבת ההיתר וכ"ז שלא נודע הספק אין כאן דבר המתיר כלל:

ובזה מיושבת הק' הנ"ל דממזירא דלא ידוע היינו שלא נודע כלל ספיקו ואינו מותר משום ספק ממזר:

12. שער המלך הלכות טומאת מת פרק ט הלכה יב

... ועוד היה אפשר ליישב במה ששמעתי מקשים דמאי ראייה מייתי ממכה אביו הא אמרינן בפ' החולץ דממזר לא חיי ואמרינן בירושלמי דינו חי יותר מל' יום וא"כ היכא איכא למיחש דילמא לאו אביו והרי זה ממזר הרי אם היה ממזר לא היה חי ולע"ד נראה לומר דמאי דפריך בגמ' ודילמא לאו אביו הוא לאו משום חשש ממזרות קאמר דהא ודאי ממזר לא חיי אלא כלפי מאי דקי"ל בפ' החולץ דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר בין בפנויה בין בנשואה ואם כן היינו דק"ל ודילמא לאו אביו הוא דשמא בא עליה נכרי ועבד וא"כ למה שהתירה תורה לישא אשה ליכא להוכיחי מידי דהתם ליכא למיחש דילמא ממזר הוא שהרי ממזר לא חיי ושוב שמעתי באומרים דאיתא בילקוט דהא דממזר לא חיי אינו אלא מנביאים ואילך שהתפללו שלא יחיה כדי שלא יתערבו ממזרים בישראל ומעתה ל"ק מידי כמובן ודרך אגב ראיתי להקשות על סוגיא דפ"ק דחולין דאמאי לא מוכח דאזלינן בתר רובא

13. רש"י מסכת תענית דף ח עמוד ב

פוסקי צדקה ברבים - לשם ולפנים, ואורחא דמילתא נקט, שאין אדם עשוי לפסוק צדקה בינו לבין עצמו ואינו נותן.

14. מהרש"א חידושי אגדות מסכת תענית דף ח עמוד ב

פוסקי צדקה ברבים כו'. עיין פרש"י ואין צורך די"ל דוקא נקט בכה"ג שהוא עושה לשם ולתהלה לו בפני עניים שמחניף להם כמ"ש איש מתהלל במתת וגו' דמשמע שהוא עושה כן לפנים ולשם וכפרש"י בספר משלי נשיאים ורוח גו' כאשר יהיה תוחלת שוא שהשמים מתקשרים כו' ולא באן הם מצטערים וכלות עיניהם כך איש מתפאר כו' והוא משקר וכלות עיני עניים כו' ע"ש:

15. ספר משלי פרק כה

(יד) נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר:

16. ביאור הגר"א - משלי פרק כה פסוק יד

נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל גו' ובגמרא אמרו בשביל הפוסקים צדקה ברבים ואינו נותנין השמים נעצרין מלהוריד גשם ולכאורה מאי ענין מדה כנגד מדה הוא והיינו שמה שהשמים נותנין מטר על הארץ הוא צדקה ממש כי הארץ לית לה מגרמה כלום והיא עניה והעננים הם מפרסמין לכל שתיכף יבא הגשם והמביא הגשם הוא הרוח כן הדבור שהוא הרוח והיינו ההבטחה ליתן הצדקה הוא דוגמת הרוח וכאשר מתהלל הוא דוגמת העננים שמפרסמין לכל כן הוא מתהלל עצמו ואח"כ אינו נותן כלום לכן גם

הם אינן נותנין וזהו כמו הנשיאים שהן עננים ורוח ואעפ"כ גשם אין כן דומה מי שמתהלל עצמו שיתן צדקה ואינו נותן ולכן הוא מדה כנגד מדה ממש:

17. תוספות מסכת סנהדרין דף מז עמוד ב

הספידא יקרא דחיי - תימה הא דאמר בפ' הערל (יבמות דף עח.) אל שאול ואל בית הדמים אל שאול שלא נספד כהלכה ואי משום יקרא דחיי הרי מחלו ישראל על כבודן שלא הספידוהו וי"ל דיראים היו לסופדו להראות שמצטערין עליו מפני דוד ועוד דאפי' הוי יקרא דחיי שאני מלך דאיכא בזיון טפי לגביה שלא נספד כהלכה.

18. ספר בניהו בן יהוידע על יבמות דף עח/ב

אל שאול שלא נספד כהלכה, ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים. קשא הוה ליה להקדים הך דגבעונים, דהוה קודם זמן הספד שאול המלך ע"ה. ונ"ל בס"ד, בכונה מכוונת נקיט הכתוב מניעת ההספד ברישא שלא כסדר, לומר שדבר זה אין לו תקנה עכשיו דאי אפשר להספידו עכשיו, כיון דעברו ימים הרבה, ורק של גבעונים יש לו תקנה. ועוד נ"ל דענין גבעונים אינו אלא גרמא, ומשום גרמא אין מענישין להביא רעב, אך הרעב בא בתחלה בשביל מניעת ההספד, וכיון דהוה רעב אז הוה עידן רתחא, ואז הענישו להוסיף רעב בשביל ענין הגבעונים, דוגמה לדבר מה שאמרו רז"ל [מנחות מ"א ע"א] אין מענישין אעשה אלא בעידן רתחא, כדאמר מלאכא לרב קטינא, ולכן זכר ענין ההספד ברישא:

19. מהרש"א חידושי אגדות מסכת יבמות דף עח עמוד ב

ומ"ש אלא מתוך כו' שהיו מספיקין להם מים ומזון כו'. פרש"י כהנים היו מספיקין להם מזון לגבעונים כו' עכ"ל לא הזכיר בפירושו מים דנקט בכל נוסחות גמרות שלפנינו גם אין סברא שיהיו הכהנים מספיקין מים לגבעונים שהם בעצמם היו שואבי מים והוא דבר שניתן לעולם בחנם גם קשה לפירושו שאמרו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם גו' דמזון ודאי שוה כסף הוא ולולי פירושו היה נראה לפרש שהגבעונים היו מספיקין להן מים ומזון לכהנים דהיינו לשאוב להם מים ולהסתפק להם צורכי מזון כגון לחטוב עצים שהיו עובדי ה' ואותו זכות שהיה להם לגבעונים לעבוד עבודת ה' ניטל מהם בהריגת נוב עיר הכהנים ולכן אמרו שפיר אין לנו כסף כו' אבל יש לנו דבר גדול עמהם שלא הניח לנו הזכות הגדול והוא ענין דהיו מקבלין אז גרים כדמסיק אע"ג דלא היו מקבלין גרים בימי דוד ושלמה אלו גרים ודאי לש"ש נתכוונו ולא לשלחן מלכים שהרי נתגיירו על ידי קידוש ש"ש בפרהסיא דע"כ נענשו גם בני מלכים ע"י שלא הניחו את הגרים מלזכות:

תפארת	לך לך	יוסף	קעו	
<p>ליה צעירובין (נב) אליבא דר' חנינא דיש אס למסורת^ט, ונאמתי רק להעיר^י.</p> <p>והיה כו' יראו וגו' והרגו אותי ואותך יחיו (יב, יב).</p> <p>מדברי אאע"ה מוכח שא"א חמור מרצחה - טעמים וביאורים ע"ז</p> <p>בתום יבמות (קטו. ד"ה הבל) הקשו, צהא לאיתא (טס), דלגבי גט מיישינן דלמא נגמלא פרתא אזל (הולך מהר כעוף פורת, רס"י)^{טז}, ואילו צמכות (ה) לגבי דיני נפשות לא מיישינן לגמלא פרתא ע"ש. ועיין צטו"ת מ"ב עמוקים (ס"ח סימן לא ד"ה מאן דאסיק) הקשה כן</p>		<p>מסנרל דנפשיה, ומירן, דחששא דדילמא נגמלא כו', הוא משום חומרא דאשת איש, דמתמרינן באשת איש יותר מנדיני נפשות ע"ש, וכן נראה גם משו"ת מהר"י ווי"ח (סימן עט) ע"ש היטב"י.</p> <p>ולפ"י זה מוכן נפשיטות, קרא דוהרגו אותי ואותך יחיו, וכן קרא (להלן ג, יא) והרגוני על דבר אשתי, דישושו יותר לאיסור אשת איש מלאיסור רציחה. וטעם החומר, יש לומר משום דכל ציאה וציאה היא באיסור, וכבר נאמר זה"ש, ומלאמתיו בריב"א על התורה (כ"ח)^{יז}. וגם יש לומר, משום דאשת איש תרתי איתנהו ציה, דהולד ממזר, ומזואר בספר חסידים (סימן תק), דמוליד ממזר יש צו גרס</p>		

שפיכות דמים, דמזירה לא חיי (יבמות עח: טו).

טו. כן הבין רבינו, במה שכתב שם בספר חסידים: "...מכאן יש לומר לממזר, לא מובעיא דלא קיים מצות פריה ורביה, אלא שמעכב את המשיח, דקאמרי (יבמות עח:) ממזר לא חי, ואותו ממזר שמוליד לא יוליד בנים, דלא חיי, כטרפיה דלא חיי, ואילו אותו הזרע שמזריע בפסול היה מזריע בכשרות, היה מוליד כן או בת שהיו מתקיימים והיו מולידים בנים אחרים, נמצא שהפסיד כל זה כו", ע"ש, (ובהא דממזר לא חי, יש לציין לירושלמי קידושין פ"ד ה"א, אמר ר' חנינה, אחת לששים לשבעים שנה, הקב"ה מביא דבר בעולם ומכלה את הממזרים, ע"ש).